

**Poikkeuksellinen säännöllinen työaika. Ensihoito.
Dnro 14/2020, annettu 23.10.2020**

Oikaisuvaatimus hylättiin.

Oikaisuvaatimuksen tekijä: Pääluottamusmies A

Vireille: 10.9.2020

Oikaisuvaatimuksen kohde:

Pääluottamusmies A on vaatinut työneuvoston oikaisemaan Lounais-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastualueen päätöksen dnro LSAVI/3345/2020, joka on annettu 10.8.2020. Päätöksellä on korvattu samaa asiaa koskevat päätökset, jotka annettiin 8.5.2020, 11.6.2020 ja 30.7.2020.

X:n sosiaali- ja terveystyöpiiri haki lupaa teettää poikkeuksellista säännöllistä työaika X:n sosiaali- ja terveystyöpiirin ensihoidon toimipisteissä. Ensihoitopalveluissa työskentelee noin 150 henkilöä. Hakemus koski suurinta osaa henkilöstöä ja piti sisällään ensihoitoyksiköiden, yhden hengen päivystysyksiköiden sekä ensihoidon tilannekeskuksen toiminnan. Hakemuksen mukaan työtä tehdään aika ajoin vuorokauden aikana. Ensihoidossa on noin kaksi vuotta toimittu työaikamallissa (keskimääräinen yleistyöaika), jossa työvuorojen pituus on ollut 12 tuntia ja viikkotuntien määrä 38,75. Tämä on kuitenkin aiheuttanut pitkien työmatkojen ym. asioiden kautta työtyytyväisyyden laskua. Henkilöstö oli aiemmin tyytyväistä ja motivoitunutta työhön poikkeusluvan mahdollistamalla työaikajärjestelyllä. Poikkeusluvanvarainen työaikajärjestely mahdollistaisi työtehtävien ja resurssien yhteensovittamisen optimaalisella tavalla. Järjestely olisi selkeä ja säännöllinen. Myös työvuorokierto saataisiin tasaiseksi. Työaika olisi myös taloudellisesti järkevä sekä työnantajalle että henkilöstölle. Poikkeusluvan mukaisella työaikajärjestelyllä olisi myös helpompi rekrytoida henkilöstöä. Tehollisen työn määrää seurattaisiin kenttäjohto- ja raportointijärjestelmän kautta. Henkilöstölle tehtäisiin kerran vuodessa kysely, jolla kartoitetaan työssä jaksamista ja halukkuutta toimia poikkeusluvanvaraisessa työajassa.

Työnantaja pyysi luvan myöntämistä seuraavin ehdoin:

Poikkeusluvan piirissä olevan ensihoitopalvelun henkilöstön säännöllinen työaika saa olla enintään 24 tuntia. Tehollinen työaika saa olla enintään 12 tuntia sen 24 tunnin aikana, jolloin henkilökunnan on oltava työpaikalla valmiina työhön. Keskimääräinen säännöllinen työaika viikossa on 42 tuntia/viikko. Työnantaja huolehtii siitä, että työntekijälle annetaan vähintään työaikalain tai virka- ja työehtosopimuksen määräämä vuorokausilepo jokaisen 24 tuntia kestäneen jakson jälkeen. Työvuoroja voidaan suunnitella tarvittaessa koulutuksena vuosittain: yksi työvuoro eli 24 tuntia voidaan jakaa 6–8 tunnin koulutuspäiviksi (3–4 kpl).

Lounais-Suomen aluehallintovirasto hyväksyi X:n sosiaali- ja terveystyöpiirin hakemuksen osittain. Lupa myönnettiin 31.12.2022 saakka ja se koski X:n sosiaali- ja terveystyöpiirin ensihoitoa: ensihoitoyksiköt, yhden hengen päivystysyksiköt ja tilannekeskuksen tehtävät.

Lupaehdot olivat seuraavat:

1. Säännöllisen työvuoron pituus on enintään 24 tuntia.
2. Aktiivinen työaika 24 tunnin vuorossa on enintään 12 tuntia tehollista työaika.
3. Työnantajan on varmistettava, että työ säilyy laadultaan aika ajoin tehtävänä luvan voimassaolon ajan.
4. Säännöllinen työaika on enintään keskimäärin 40 tuntia viikossa enintään 52 viikon tasoittumisjaksolla.
5. Ylityöstä, jota tehdään 24 tuntia käsittävän työvuoron lisäksi, maksetaan kahdelta ensimmäiseltä tunnilta 50 prosentilla ja seuraavilta tunneilta 100 prosentilla korotettu palkka.
6. Työvuoron pituus huomioiden riittävä lepoaika palautumiseen on annettava välittömästi työvuoron jälkeen. Työvuorojen tulee rytmittyä lähtökohtaisesti siten, että työvuoroja on yksi ja sitä seuraa kolme vapaata vuorokautta.
7. Työntekijöiden kuormittumista tulee valvoa ja tarpeen vaatiessa puuttua siihen työnjohdollisin keinoin.

Lupa ei oikeuta poikkeamaan soveltuvan työ- tai virkaehtosopimuksen säännöksistä, ellei sopimuksissa sitä mahdollisteta.

Muilta osin työn teettämisessä on työaikojen osalta noudatettava työaikalain ja sovellettavan työ- tai virkaehtosopimuksen säännöksiä.

Myönnetty poikkeuslupa voidaan peruuttaa, jos luvan myöntäminen on perustunut virheellisiin tietoihin tai olosuhteet ovat luvan myöntämisen jälkeen olennaisesti muuttuneet. Jos aluehallintovirasto on myöntänyt työnantajalle 1 momentissa tarkoitetun luvan määräaikaisena eivätkä olosuhteet ole myöntämisen jälkeen olennaisesti muuttuneet, työnantaja ja 36 §:n 3 momentissa tarkoitettu työntekijöiden edustaja voivat sopia aluehallintoviraston myöntämän luvan tai vapautuksen jatkamisesta.”

Alun perin lupa myönnettiin työnantajalle 8.5.2020. Työnantajan oikaisuvaatimuksen johdosta työneuvosto kuitenkin kumosi mainitun päätöksen ja palautti asian käsittelyyn aluehallintovirastoon. Palautusta koskevassa päätöksessään (10/2020) työneuvosto kiinnitti huomioita luvan ehtoon 4, jonka mukaan viikoittainen työaika on keskimäärin 38 tuntia 45 minuuttia enintään 52 viikon tasoittumisjaksoissa. Aluehallintovirasto oli hylännyt X:n sosiaali- ja terveystieteiden hakeman 42 tunnin pituisen viikkotyöajan sillä perusteella, että vuoden 2020 jälkeen uuden työaikalain voimaantultua ensihoitotyöhön ei olisi enää myönnetty poikkeuslupaa, jolla saisi ylittää sovellettavan virkaehtosopimuksen mukaisen viikkotyöajan. Työneuvosto katsoi päätöksessään, ettei viikoittaista työaika voida sitoa poikkeusluvissa aina kulloinkin sovellettavaksi tulevan työ- tai virkaehtosopimuksen mukaiseen viikkotyöaikaan, vaan lupaehdojen sisältö on harkittava työaikasuojelullisin perustein.

Aluehallintovirasto on katsonut tämän oikaisuvaatimuksen kohteena olevassa palautettua asiaa koskevassa päätöksessään, että työaikasuojelun yhtenä funktiona on rajoittaa työaika määrällisesti. Työaikalain 5 §:ssä on määritelty säännöllisen työajan viikoittaiseksi keskimääräiseksi enimmäispituudeksi 40 tuntia. Huomioiden ensihoitotyön kuormittavuus ja lupahakemuksen liitteenä olevista käyttöasteista ilmenevä intensiivinen työtahti, aluehallintovirasto ei pitänyt perusteltuna pidentää työaikalain 5 §:n mukaista keskimääräistä 40 tunnin enimmäisviikkotyöaika hakemuksessa kuvatussa ensihoitotyössä työnantajan hakemaan 42 tuntiin.

Aluehallintovirasto on myös muotoillut uudelleen 30.7.2020 tehdyn lupapäätöksen sisältämän tekstin: ”Muilta osin on noudatettava soveltuvia työ- tai virkaehtosopimuksia sekä työaikalain säännöksiä, ellei niistä ole myönnetty poikkeuslupaa tai pätevästi muuta sovittu” päätöksen ehtojen selventämiseksi. 10.8.2020 annetussa päätöksessä ehto kuuluu seuraavasti: ”Lupa ei oikeuta poikkeamaan soveltuvan työ- tai virkaehtosopimuksen säännöksistä, ellei sopimuksissa sitä mahdollisteta. Muilta osin työn teettämisessä on työaikojen osalta noudatettava työaikalain ja sovellettavan työ- tai virkaehtosopimuksen säännöksiä.”

Oikaisuvaatimus ja sen perustelut:

Pääluottamusmies A vaatii oikaisemaan aluehallintoviraston tekemän päätöksen siten, että säännöllinen viikkotyöaika on selkeästi työehtosopimuksen mukainen.

Oikaisuvaatimuksen mukaan aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueen päätöksessä ei ole lainkaan perusteltu sitä, miksi säännöllinen työaika nostetaan 40 tunnin pituiseksi viikkotyöajaksi. Työnantaja ei ole myöskään esittänyt mitään syytä, jonka perusteella viikkotyöaika pitäisi nostaa työehtosopimuksen (KVTES) mukaisesta työajasta luvan mukaiseen 40 tunnin pituiseen viikkotyöaikaan. Työntekijät ovat puoltaneet työehtosopimuksen mukaista viikkotyöaikaa (38 tuntia 15 minuuttia). Poikkeusluvassa on sallittu myös 24 tuntia lyhyemmät työvuorot, joilla säännöllinen työaika voidaan tasoittaa 38,15 tuntiin. Työntekijöiden työaikasuojelusta poiketaan jo työvuoron pituuden osalta. Päätöstä tulee A:n mukaan tulkita niin, että noudatettavaksi tulee työehtosopimuksen mukainen viikkotyöaika.

Asianosaisen kuuleminen:

X:n sosiaali- ja terveystyöpiiri viittaa siihen, mitä se on esittänyt lupaa haettaessa. Siinä vaiheessa tuotiin esille useita töiden järjestelyyn ja työhyvinvointiin liittyviä perusteita 40 tunnin pituiselle viikkotyöajalle. Oikaisuvaatimuksessa esitetty väite, että työntekijät olisivat puoltaneet vain työehtosopimuksen mukaista työaikaa, ei pidä paikkaansa. Toteutetun kyselyn mukaan 69 prosenttia ensihoidon työntekijöistä piti 40 tunnin pituisesta viikkotyöajasta parempana vaihtoehtona kuin työehtosopimuksen mukaista työaikaa.

Työneuvoston päätös:

Oikaisuvaatimus hylättiin.

Päätöksen perustelut:

Työnantaja on hakenut työaikalain (872/2019) 39 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella aluehallintovirastolta lupaa järjestää ensihoidon työ niin sanottuna poikkeuksellisenä säännöllisenä työaikana. Mainitun säännöksen mukaan aluehallintovirasto voi määräämillään ehdoilla myöntää luvan poiketa eräin edellytyksin työaikalain 5 §:n mukaista säännöllistä työaikaa ja 25 §:n mukaista vuorokausilepoa koskevista säännöksistä.

Työnantaja voi hakea poikkeuslupaa, vaikka noudatettavana olisi työ- ja/tai virkaehtosopimus. Käytännössä työnantajan mahdollisuus noudattaa myönnettyä poikkeuslupaa riippuu kuitenkin siitä, onko samasta asiasta määrätty toisella tavoin työhön sovellettavaksi tulevassa työ- tai virkaehtosopimuksessa. Myönnetystä poikkeusluvasta ja sen ehdoista riippumatta työnantaja joutuu noudattamaan mainittuja työ- ja virkaehtosopimuksen määräyksiä, ellei työ- ja virkaehtosopimuksessa ole mahdollisesti määrätty poikkeusluvan ensisijaisuudesta. Myönnetty poikkeuslupa ei siis sellaisenaan koskaan oikeuta työnantajaa syrjäyttämään työ- tai virkaehtosopimuksen määräyksiä.

Oikaisuvaatimuksessa on tuotu esille, että työhön noudatettavaksi tulevan kunnallisen työ- ja virkaehtosopimuksen mukaan viikoittainen työaika olisi enintään 38 tuntia 15 minuuttia viikossa. Sen perusteella on vaadittu lupaehtojen muuttamista niin, että keskimääräisen viikoittaisen säännöllisen työntekijän enimmäismäärä on 40 tunnin sijasta 38 tuntia 15 minuuttia.

Työneuvoston toimivaltaan ei kuulu tulkita mahdollisen työ- ja virkaehtosopimuksen määräyksiä. Kysymys on työtuomioistuimen yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvasta asiasta. Näin ollen työneuvosto voikin vain todeta, että *jos* työhön sovellettavaksi tulevassa työ- tai virkaehtosopimuksessa on sovittu työaikalain 39 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisen poikkeusluvan ensisijaisuudesta suhteessa mahdollisiin työ- ja virkaehtosopimuksen säännöllistä viikoittaista työaikaa koskeviin määräyksiin nähden, voi työnantaja noudattaa lupaehtoa 4. Ja vastaavasti jos noudatettavaksi tulevassa työ- ja virkaehtosopimuksessa ei ole määrätty poikkeusluvan ensisijaisuudesta, ei lupaehto oikeuta poikkeamaan työ- ja virkaehtosopimuksessa sovitusta viikoittaisen työntekijän enimmäismäärästä.

Oikaisuvaatimuksen mukaan aluehallintovirasto ei olisi perustellut lupaehtoa 4, jossa sallitaan enintään 40 tunnin pituinen viikoittainen työaika. Aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue on päätöksen perusteluissa todennut, että työaikasuojan toteutumisen näkökulmasta on mahdollista myöntää työnantajalle oikeus järjestää työaika niin, että säännöllinen työaika on enintään keskimäärin 40 tuntia viikossa enintään 52 viikon tasoittumisjaksolla. Samalla työnantajan vaatimus 42 tunnin pituisesta viikkotyöajasta on hylätty huomioon ottaen ensihoitotyön kuormittavuus ja lupahakemuksen liitteenä olevista käyttöasteista ilmi tullut intensiivinen työtahti. Vaikka päätöksessä olisi voitu vielä nyt tehtyä laajemmin tuoda esille perusteita 40 tunnin pituiselle

viikkotyöajalle, katsoo työneuvosto, että päätös on perusteltu hallintolain (434/2003) 45 §:ssä edellytetyllä tavalla.

Aluehallintovirasto on päättänyt sallitun työajan enimmäispituuden työnantajan toimittaman selvityksen perusteella. Kuten työneuvosto on päätöksessään dnro 10/2020 todennut, on lupaehdot arvioitava työaikasuojelellisin perustein eikä esimerkiksi viikoittaista työaikaa voida sitoa poikkeusluvissa aina kulloinkin sovellettavaksi tulevan työ- tai virkaehtosopimuksen mukaiseen viikkotyöaikaan. Eri asia on se, että noudatettavaksi tuleva työ- tai virkaehtosopimus voi käytännössä estää luvan hyödyntämisen.

Työneuvoston palauttamassa aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueen 8.5.2020 tekemässä päätöksessä säännöllisen viikoittaisen työajan pituus oli keskimäärin 38 tuntia 45 minuuttia enintään 52 viikon tasoittumisjaksoissa. Työneuvosto ei ottanut palautuspäätöksessään (dnro 10/2020) kantaa mainitun viikoittaisen säännöllisen työajan pituuteen vaan totesi, että sitä ei voi kytkeä kategorisesti työ- tai virkaehtosopimuksessa sovittuun määrään. Oikaisuvaatimuksen kohteena olevan päätöksen mukaan säännöllinen viikoittainen työaika voi olla keskimäärin enintään 40 tuntia 52 viikon pituisessa tasoittumisjaksossa. Se vastaa pituudeltaan työaikalain 5 §:ssä säädettyä yleistyöaikaa. Myös enintään 52 viikon pituinen tasoittumisjakso on työaikalain 5 §:n mukainen. Näin ollen työneuvosto ei katso aiheelliseksi arvioida asiaa toisin kuin mitä aluehallintovirasto on tehnyt, ja katsoo, että säännöllinen viikoittainen työaika on voitu määrätä luvassa keskimäärin enintään 40 tunniksi enintään 52 viikon pituisessa tasoittumisjaksossa.

Työneuvostosta ja eräistä työsuojelun poikkeusluvista annetun lain (434/2004) 10 §:n mukaan työnantajan on varattava henkilöstön edustajille mahdollisuus tulla kuulluksi ennen kuin aluehallintovirasto tekee lupapäätöksen. Aluehallintovirasto on todennut päätöksessään, että X:n sosiaali- ja terveystieteiden edustajille A (Tehy ry), B (Juko ry), C (JHL ry), D (Super ry) ja E (Jyty ry) tilaisuuden tulla kuulluksi asiassa. Heidän on kerrottu puoltaneen työnantajan hakemusta 24 tunnin työvuoroista mutta he eivät ole puoltaneet 42 tunnin pituista viikkotyöaikaa. Aluehallintovirasto voi myöntää työnantajalle poikkeusluvan, vaikka henkilöstön edustajat olisivat sitä vastustaneet. Työneuvosto ei katso tarpeelliseksi arvioida asiaa toisin kuin mitä aluehallintovirasto on tehnyt.

Edellä esitetyillä perusteilla työneuvosto hylkää oikaisuvaatimuksen.

Sovelletut lainkohdat:

Hallintolain (434/2003) 45 §.

Työneuvostosta ja eräistä työsuojelun poikkeusluvista annetun lain (400/2004) 1 § (1527/2009), 9 § (877/2019) ja 10 § (1527/2009).

Työaikalain (872/2019) 5 ja 25 § sekä 39 §:n 1 momentin 1 kohta.

Päätös on yksimielinen ja se perustuu puheenjohtaja Ahtelan sekä jäsenten Ilveskivi, Nyyslä ja Rautio sekä varajäsen Romo mielipiteeseen.